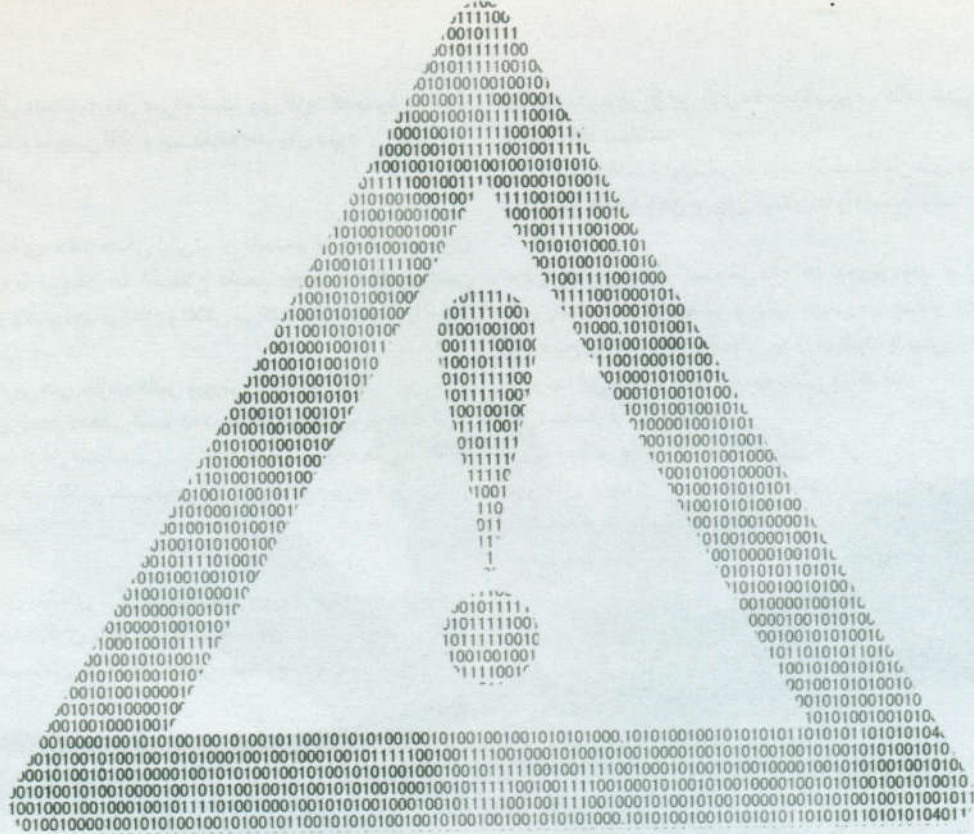

خطرهای انسانی رایانه

مرتضی شیرودی

اشاره

نوشتار حاضر، تلخیصی است از سخن رانی مفصل نیل پستمن (Neil postman) تحت عنوان منحنی تکنولوژیکال که در جمع متخصصان رایانه ایراد شده است. پستمن، سخن رانی خود را با یک مقدمه آغاز و با طرح چند پرسش و پاسخ و سرانجام، با یک نتیجه گیری آرمانی به پایان می برد:

مقدمه

اغلب متخصصان درباره مزایایی که تکنولوژی به همراه آورده، سخن می گویند؛ درحالی که تکنولوژی جدید، بیش از آن که خلق کند، نابود می کند. مثلاً اختراع ماشین چاپ، علم اندوزی و دولت مندی را گسترش داد. در عوض، به یک پارچگی اجتماعی، شعور مذهبی و وطن پرستانه لطمه زد.

پرسش و پاسخ

آیا رایانه، برای توده بشر مفید بوده یا نه؟ پاسخ کوتاه به این پرسش، «نه» می باشد؛ ولی به این پرسش می توان پاسخ بلندتری داد و آن این که:

الف) امور خصوصی مردم، بیش از هر زمان دیگری در دسترس سازمان هاست و به وسیله رایانه، مردم راحت تر ردیابی و کنترل می شوند. یعنی به وسیله رایانه می توان وارد حریم خصوصی افراد شد.

ب) در پرتو آموزش های برگرفته از داده های رایانه ای، وضعیت زندگی مردم، به طرز روزافزونی دچار پیچیدگی و آشفتگی شده است.

ج) در مدارس، به جای آموزش مطالب سودمند و قابل استفاده، به دانش آموزان می آموزند که براساس سیستم های رایانه ای عمل کنند.

د) با رایانه می توان رأی داد، خرید کرد و غیره. از این رو، زندگی اجتماعی برای کاربران رایانه، معنا و مفهوم خود را از دست داده است.

ه) انسان در باب گزینش انبوه اطلاعات رایانه ای، سردرگم و بهت زده است. در واقع، اختیار گزینش از وی سلب شده است.

و) انبوه اطلاعاتی که رایانه در اختیار کاربران قرار می دهد، اغلب، کمکی به حل معضلات نمی کند. برای فهم این نکته کلیدی، به پرسش های زیر توجه کنید:

۱- آیا عراق به خاطر کمبود اطلاعات، کویت را اشغال کرد؟

۲- آیا مرگ کودکان قحطی زده اتیوپی، به خاطر کمبود اطلاعات است؟

۳- آیا ول گردان خیابانی نیویورک، به دلیل فقدان اطلاعات، دست به خیانت می زنند؟

۴- آیا طلاق یک زوج یا اختلال عصبی، به دلیل نبود اطلاعات اتفاق می افتد؟

بنابراین می توان گفت که رایانه و اطلاعات موجود در آن، نتوانسته، به هیچ کدام از این دغدغه های بنیادی زندگی بشر، پاسخ دهد. در حقیقت، آن چه بشر را رنجور می سازد و یا زمینه بیش ترین دردها و مصیبت ها را در افراد فراهم می کند، ارتباطی با چگونگی مرتب کردن اطلاعات به وسیله رایانه ندارد. واقعاً رایانه ها به ما نمی گویند:

۱- یک چارچوب اخلاقی نظام بخش و سعادت آور کدام است.

۲- چه پرسش هایی ارزش پرسیدن دارند.

۳- غایت وجود بشر چیست.

۴- چرا مردم با یکدیگر می جنگند.

۵- چرا در زمانی که مردم به وقار و متانت نیاز دارند، آن را از دست می دهند؟

به هر حال، رایانه، بشر را از امور مفیدی چون امور معنوی، معرفت نفس و ایده های مفید دیگر دور می سازد. جای شگفتی است که متخصصان، خود را وقف رایانه کرده اند؛ در حالی که همه این ها، اتلاف گسترده و خطرناک استعداد و توان انسانی است؛ زیرا اگر این استعداد و انرژی، متوجه فلسفه، الهیات، هنر و تعلیم و تربیت شود، شاید بتوان فهمید که چرا جنگ، گرسنگی، بی خانمانی، بیماری و خطرهای دیگر وجود دارد و چگونه می توان آن ها را برطرف کرد؟

نتیجه

پستمن در پایان می گوید: سخن من همانی است که «هنری دیوید تورو» گفته است که تمام اختراعات ما، جز توسعه ابزارهایی در خدمت اهداف غیرمترقی، نیست؛ ما برای پرهیز از خطرهای انسانی توسعه ابزارهای تکنولوژیکی، باید به سخن «گوته» عمل کنیم که گفت: هرکس می بایست، هر روز سعی کند اندکی آواز بشنود، یک شعر زیبا بخواند، یک منظره دلنشین ببیند و اندکی با کلمات معقول سخن بگوید! سقراط، بر این گونه زیستن تأکید داشته است که گفت: زندگی تجربه نشده، ارزش زیستن ندارد. در تجربه کردن زندگی، باید به این حرف «بوگو» توجه داشت که ما با دشمن مواجه شده ایم، و آن دشمن، خود ما هستیم. در این روند، باید براساس این سخن میکائیل پیامبر عمل کرد که فرمود: آن چیزی که خداوند از شما انتظار دارد این است که متصفانه عمل کنید.

منبع:

نیل پستمن، منحنی تکنولوژیکال، مندرج در www.upm.es
به نقل از: نشریه سیاحت غرب (دی ۱۳۸۲) صص ۳-۱۵.